

JERKING OFF

MED FREDRIK SIMONSON

I kölvattnet av den jerkbaittrend som präglat det svenska gäddfisket de senaste tio åren har fler och fler börjat tillverka sina egna jerkbeten. Idag finns det en Lauri Rapala i vart och vartannat garage som sitter och snidar sina gäddbeten.

Jag minns med glädje hur jag i slöjden i skolan och på fiskeklubbmöten på åttiotalet gjorde mina första försök att tillverka den ultimata magnumwobblern. Med Christer Mattssons ljuva stämma i bakhuvudet, från den klassiska filmen Gädda, "att även den största magnumwobblern bara är en munsbit för gammelgäddan" försökte vi överträffa varandra i storlek på våra wobblers. Under slöjdlektionerna blev det även ett antal huggkrokar som svarvades så att de mer liknade gigantiska ljusstakar. Sen har jag känslan av att den gör-det-själv anda som man på den tiden återfanns i både fiskepress och böcker försvann under många år. I dag börjar man dock mer och mer stöta på handgjorda beten, som många gånger långt överträffar massproducerade beten i både finish och egenskaper. På diverse hemsidor som till exempel fiskesnack.com hittar man många hemmagjorda beten och tips på

hur man tillverkar dem. Internet verkar även trilla folk att hela tiden utveckla sitt hantverk och idag hittar man motivlackade kreaturer som det ligger så mycket tid bakom och som är så snygga att man knappt skulle våga använda dem.

Fredriks ateljé

Då jag jobbade på Fiskekompetenscentrum i Göteborg träffade jag en kollega vid namn Fredrik Simonsson som fungerar som ett perfekt exempel på hur beroendeframkallande betestillverkning kan vara. Det var mycket fiskesnack på rasterna och de beten Fredrik visade upp var verkligen grymma. Då jag hade diverse plastbeten som behövde modifieras så bestämde vi att jag skulle komma över till honom och få lite guidning i förtygning, lackning mm. Väl uppe i tvårummaren på Gråberget i Majorna blev det en rundvisning i lägenheten. I hallen stod diverse

fiskespön och i vardagsrummet var det fullt av täljspån på golvet framför soffan då det är perfekt att tälja lite när man sitter och kollar på tv. På köksbordet stod en pelarborr och på diskbänken låg en gasmask för lackning med epoxy. Vidare in i badrummet kunde jag konstatera att badkaret alltid var fyllt för att kunna testa betena i testtanken!

Nu har Fredrik emellertid flyttat sin tillverkning till en källarverkstad där det produceras för fullt. För att även du skall komma igång med din betestillverkning skall Fredrik här ge tips på hur man kan gå till väga och vad man bör tänka på. Man kan lätt få intrycket av att man behöver en massa prylar som bandsåg, överhandsfräs, torkhjul m.m., men tänk då på att Fredrik började sin produktion i köket. Är man bara lite kreativ hittar man lösningar så att man klarar sig med de verktyg man har att tillgå.

Utformning av betet

Vad det gäller utgångsmaterialet kan det vara allt från ett vedträ till en färdighyvlad bräda. Till sina första jerkbaits utgick Fredrik från vedträ av björk som han först yxade till så att de blev hyfsat jämntjocka. Vid valet av träslag kan man kortfattat säga att de flesta träslag duger att göra beten av, men en gäddas tänder tränger inte lika lätt in i ett hårt träslag. Vidare är hårda träslag tyngre än mjuka. Det gör att man inte behöver förtynga så mycket. Till livliga vobblers med hög flytkraft är det givna valet ett lättare träslag, men till långsamt sjunkande jerkbaits av typen gliders gillar Fredrik ek som är ett hårt träslag med relativt hög densitet. Träets densitet i kombination med betets storlek, form och förtyngning, bidrar till att ge betet dess egenskaper. Efter att du skissat upp den form du vill ha på ditt bete ritar du ut betets kontur på träbiten som har en för betet lämplig tjocklek (Den modell som är med i artikeln är 16 cm lång och 22-23 mm tjock).

Därefter sågas betet ut med hjälp av en bandsåg (se bild 1). Den metoden ger minst spill eftersom bandsågens blad är tunt och man lätt kan följa en utritad linje. Har man ingen bandsåg går det självklart bra att såga med någon annan typ av såg eller tälja fram betet. Därefter rundas betets kanter av. Fredrik använder en kniv för det var så han gjorde från början, men man kan även använda en rasp eller en överhandsfräs. När man är nöjd med formen får man fila och slutligen sandpappra så man får en fin finish.

Sedan är det dags att markera var krokfästen samt linfäste skall sitta. Fredrik brukar på frihand rita en mittlinje längs buken och på den markera ut var krokfästena skall sitta, men det kan vara lättare att markera mitten om man gör det innan man rundar av betets kanter. Hål borras för de skruvöglor som ska användas och ju hårdare träslag, desto närmare skruvöglornas dimension måste borrets dimension ligga. Man kan lätt tillverka egna öglor av rostfri ståltråd, men färdiga "köpeöglor" fungerar utmärkt. Lite epoxylim på skruvöglornas gängade del skadar inte innan de skruvas dit. Hur mycket man skall låta öglorna sticka upp beror dels på tycke och smak och dels på hur tjock skyddslack man tänker använda sig av. Fredrik skruvar ned öglorna så att de precis tangerar beteskroppen (se bild 2).

Bild 1. Börja med att rita ut betets kontur på en brädbit. Efter att ha sågat ut betet är det dags att runda av kanterna med kniv eller rasp. När man är nöjd med formen använder man fil eller sandpapper för att få en fin finish.

Bild 2. Markera en mittlinje så att du lätt kan placera ut var krokfästen samt linfäste ska sitta. Detta underlättar även placeringen av förtyngningkamrarna. Notera att Fredrik har borrat ur förtyngningen, så att betet får det rätta "hänget".

Bild 3. För att fylla ut håligheten i förtyngningkamrarna använder Fredrik kemiskt trä som lätt kan slipas ned i höjd med betets kant redan efter en halvtimme. Betet ovan har även fått ett lager skyddslack innan det målas.

Viktning av betet

Fredrik utgår från att placera vikterna nära buksidan och på ett sådant sätt att betet hänger horisontellt i vattnet. Generellt sett ger en viktkoncentration runt betets mitt i längdled snabba tvära vändningar, medan spridda vikter, till exempel en fram och en bak tenderar att ge betet längre glid. Ett kort knubbigt bete vänder tvärare än ett långsmalt. Tänk på att betets form påverkar dess egenskaper. En gång gav Fredrik ett långsmalt bete en mittkoncentrerad viktning i tron att det skulle svänga lättare då, för att upptäcka

att gången blev urusel. Det vände knappt alls, men när han spred ut vikterna gled det långt och snyggt. Om man tycker att ett bete går lite för stelt sida-sida och vill att det skall vända upp buken lite i vändningarna kan man lägga lite förtyngning i ryggsidan. Detta brukar samtidigt främja en vaggande rörelse då betet dalar mot botten.

Markeringar görs där man vill ha förtyngningen och därefter borrar man ut ett lagom stort hål (se bild 2). Fredrik använder en enkel brännare som drivs av tändargas för att smälta förtyngningen. Betet

sänks därefter ned i en vattenbehållare för att testa sjunkhastighet och balans. Vid behov borrar lite tyngder bort. Sedan fylls resten av hålen igen med kemiskt trä som redan efter ca en halvtimme i rumstemperatur kan slipas ned till en nivå i höjd med betets kant (se bild 3).

Grundskydd av betet

Om man vill att ett bete skall hålla länge gäller det att förhindra att vatten tränger in i betet, för annars kan träet svälla och eventuellt spricka. En gäddas kraftiga tänder sliter mycket, men även betets egna krokarna kan gå hårt åt betets sidor under kampen med en stor fisk. Att förhindra vatteninträngning sker efter två huvudprinciper. Den ena är impregnering av själva träet och den andra är användning av ett eller flera yttre skyddande skikt. Man kan för ett maximalt skydd kombinera dessa metoder. För impregnering kan en 50/50- blandning av kokt linolja och balsamterpentin användas. Linoljan gör betet tyngre, vilket inte är så bra om man använder ett tungt träslag, men till lättare träslag kan linoljebehandling generera både ett bra skydd av träet och mindre blyning. Vid den andra principen med yttre skyddande skikt använder sig Fredrik av Strong Epoxy eller Envirotex direkt på träkroppen. Anledningen till att Fredrik väljer att lägga ett par lager epoxy direkt på träet och sedan två som slutfinish är att han tycker att han får

bättre koll på betets skadestatus på detta sätt. När ytlacken blivit skadad så att färgen rispats, vet han att träet inte är i farozonen för betet har ett lika tjockt lager lack under.

Målning av betet

Hur man väljer att måla sitt bete är självklart en smaksak. Allt från en penselmålad klassiker som röd/vit till motivlackade kreationer har sin charm, men det viktigaste är ju att betet fångar fisk. Fredrik jobbar mycket med vanliga sprayfärger som med sin korta torktid gör att man kan spraya flera lager på kort tid. För att skapa fjällmönster använder han tygnät som läggs runt betet och sedan sprayas över. Det är viktigt att nätet sluter helt tätt mot betet, för sprayad färg letar sig annars lätt in under nättrådarna.

Ur tunn kartong kan man skära ut hål i olika former som man sedan sprayar genom att åstadkomma t ex ränder, fenor mm. Genom att variera avståndet mellan bete och mall, samt avståndet mellan sprayburk och mall får man olika grad av suddighet.

Att täcka betet med maskeringstejp som man sedan skär i med en liten vass kniv är ett bra sätt åstadkomma olika mönster med helt skarpa kanter, exempelvis sidofläckar, gälbågar och fenor.

Fredriks absoluta favoritverktyg vid målning är ett lite kraftigare roterbart flugbindningsstöd som han fäster betet i. Ett roterbart stöd underlättar målningen avsevärt och man kan även rotera betet för att undvika rinning av färg och lack.

Slutlackning

Som yttre skyddslack använder Fredrik Strong Epoxy eller Envirotex som ger ett ordentligt skydd för vassa tänder. Fördelen med Envirotex är att den är helt ofärgad medan Epoxy kan påverka färgernas nyans. Då det är relativt lång torktid på dessa material bör man ha ett torkhjul så att man inte får rinningar i lacken. Fredrik snurrade för hand innan han hade ett torkhjul, men för detta krävs också ett tålmod av stål! Självklart kan man nöja sig med att använda vanlig klarlack, men då bör man ha impregnerat betet ordentligt om det verkligen skall tåla bataljerna i den undre världen...

Att bygga egna beten är hur kul som helst men ännu roligare är det att fånga fisk med dem! Du har ju då dessutom ett fångstgivande bete som polaren inte kan få tag på, så till vida han inte ber dig bygga ett till!

Med fantasi och kreativitet kan man skapa de mest förföriska färgkombinationer för framgång i fisket.

